

ВЯЛІКАЯ ВАЙНА — НА ПАШТОЎКАХ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Калі мы былі на сваёй зямлі, то немцы — на чужой, таму ўсё новае для іх было ў навіну. Фатаграфавалі краіну, яе жыхароў. Адпраўлялі фотаздымкі дамоў. Вядома, у той час, калі была Першая сусветная вайна, фатаграфія ўспрымалася ўжо не як цуд, але ж усё-такі з'яўлялася незвычайнай з'явай. Не было тэлебачання, інтэрнэту. Таму з дапамогай ілюстрацый немцы расказвалі сваім землякам пра новыя мясціны, паказвалі іншае жыццё.

— І яно выглядала вачыма нямецкага салдата?

— Калі на рускіх паштоўках адлюстраваны толькі буйныя гарады ці больш-менш прыгожыя мясціны, то немцы здымалі ўсё. Беларускія краевыды ў гады Першай сусветнай вайны, асабліва маленькія мястэчкі. Архітэктур. Шмат фота прысвечана побыту беларусаў. На іх вясковыя жыхары сеюць, аруць, косяць, збіраюць ураджай, пякуць хлеб... Ёсць тут і баявыя дзеянні, акупацыя жыццё.

— А што ў перапынках паміж ваеннымі дзеяннямі здымалі расійскія фатаграфы?

— Расійскія паштоўкі і фотаздымкі былі больш агітацыйнымі. На іх — салдаты царскай арміі, вялікія гарады, помнікі архітэктур... Выяў маленькіх гарадоў практычна не сустракаецца.

— Магчыма, на такую беднасць у тэматычным плане паўплывала цензура?

— Уся тагачасная карэспандэнцыя без выключэння праходзіла цензуру. Тычыцца гэта як нямецкага, так і рускага бакоў.

— 15 тысяч паштовак і фотаздымкаў у вашай ка-

лекцыі прысвечана Першай сусветнай вайне. Можа, каб аблегчыць сабе працу, вы іх класіфікуеце па падтэмах?

— У маёй кнізе «Беларусь праз фотааб'ектыў нямецкага салдата. 1915—1918 гг.» змешчаны рэпрадукцыі ў наступных блоках: «Гарады», «Мяс-тэчкі», «У тыле», «Фронт»,

«Ты» паштовак. Пашчасціць, калі пэўная мясцовасць табе знаёма. Аднак гэта рэдкасць. Праўда, было і такое, што менавіта па фотаздымку пазнаваў тое ці іншае месца.

— А акрамя адраса, пра што яшчэ распавядае адваротны бок паштоўкі?

— Пра тое ж, што нясуць адрасатам і вашы электронныя лісты, SMS-кі ці MMS-кі. З таго часу нічога не змянілася. Вы з'ездзілі за мяжу — адпраўляеце сваякам ці сябрам фотаздымак. Побач пішаце пра сябе, падарожжа, дзеліцеся ўражаннямі... Так было і раней. Немцам таксама было цікава паглядзець, дзе знаходзіцца іх сын, брат, муж... Звычайныя лісты. Што кожны чалавек можа пісаць сваёй сям'і? Як ён жыве, якія ў яго праблемы, якое цяпер надвор'е... Гэта самае каштоўнае, бо паштоўка не хлусіць.

— Калі паштоўкі і фотаздымкі знайшлі сваіх адрасатаў, то як яны трапілі да вас, фактычна туды, дзе былі створаны?

— Я едзу па ўсёй Расіі, Еўропе і іншых краінах, сустракаюся з калекцыянерамі,

«Брэсцкі мір», «Памяць». Аднак мне зручней класіфікаваць паштоўкі і фотаздымкі ў адпаведнасці з рэгіёнамі, дзе яны былі зроблены.

— А ці заўсёды ўдаецца высветліць геаграфію такога здымка?

— Вядома, не. Добра, калі паштоўка надрукавана ў друкарні. Тады, як правіла, на ёй пазначаны патрэбны адрас. Калі адкрытка фатаграфічная, то і на ёй таксама ёсць падказка — адваротны бок, на якім пазначаны год і мясцовасць. Памылкі тут быць не павінна: звычайна салдаты адпраўлялі фотаздымкі з таго месца, дзе яны былі зроблены. Шмат трапляецца і «чыс-

у іх і набываю патрэбныя мне работы. Практычна ўсе паштоўкі і фотаздымкі прывезены мною адтуль. Сёння іх становіцца ўсё менш і менш. Прычым цяпер іх можна набыць у інтэрнэце. Вядома, гэта ў многім аблегчыла працу. Толькі ці замяніш гэта жывымі зносінамі?

— А ці можна і ў Беларусі адшукаць папярочных «сведкаў» тых часоў?

— Было і такое. Толькі, зноў жа, у Беларусь іх нехта прывёз. Асабліва нямецкія. Праўда, тая ж сітуацыя і з рускімі экзэмплярамі: усе паштоўкі адсюль адпраўляліся кудысьці. Таму прасцей у Беларусі знайсці паштоўку,

якую сюды даслалі. Хоць і такіх у краіне па прычыне дзвюх апошніх войнаў амаль не захаваўся.

— Ці праўда, што па паштоўках і фота Першай сусветнай вайны можна вывучаць гісторыю гэтага перыяду?

— А чаму б і не! Напрыклад, паштоўкі пачатку стагоддзя і часоў Першай сусветнай вайны вельмі адрозніваюцца. Па іх можна прасачыць, як развіваліся нашы гарады за кароткі прамежак часу. Калі іх параўноўваць, навідавоку змены. Можна нават зрабіць выснову пра бурнае эканамічнае развіццё Расійскай імперыі. А паколькі беларускія землі тады ўваходзілі ў яе склад, то гэта тычыцца і нашай краіны. Яшчэ па фотаздымках можна параўнаць, напрыклад, архітэктур Палесся і Прыдзвіння. Па іх можна вывучаць побыт жыхароў розных рэгіёнаў: як яны апраналіся, што елі, дзе жылі... Я шмат для сябе зрабіў адкрыццяў. Напрыклад, на Палессі быў развіты гандаль на лодках.

— Да 90-гадовага юбілею заканчэння Першай сусветнай вы падрыхтавалі кнігу «Беларусь праз фотааб'ектыў нямецкага салдата. 1915—1918 гг.». Ці плануеце нешта падобнае выпусціць да 100-годдзя з пачатку вайны?

— Ужо сёння з гэтай нагоды рыхтуецца некалькі кніжных выданняў. Цяпер хочацца паказаць Беларусь не толькі з нямецкага боку, а і з рускага. Цікавы розны погляд на адны і тыя ж падзеі. Таксама ў перспектыве шэраг выстаў, прысвечаных Першай сусветнай вайне, дзе будуць прадстаўлены як арыгінальныя паштоўкі і фотаздымкі, так і іх копіі. Прычым гэтыя выставы будуць дэманстравацца не толькі ў Беларусі, а ў іншых краінах. Можна іх будзе паглядзець і ў віртуальным свеце. На Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы плану-

прадставіць калекцыю кніг, выпушчаных у часы Першай сусветнай вайны і звязаных менавіта з Беларуссю. Сярод іх большасць — нямецкія кнігі. Яшчэ адбудзецца выстава прэсы гэтага перыяду,

якая асвятляла ваенныя падзеі.

— Спадзяюся, што тады з'явіцца нагода сустрэцца зноў!

Гутарыла Вераніка КАНЮТА.

Баруны (Ашмянскі раён). Магіла рускага лётчыка на нямецкіх могілках. 1916 год.

Ліда. Нямецкія войскі. 1916 год.

Шчорсы. Навагрудскі раён. Лінія абароны каля замка Храптовічаў. 1917 год.

477. BREST-LITOWSK. Pflanzlinge. Брэст. Бежанцы. 1916 год.

Шчыльней, шчыльней!

Сёлета вельмі папулярная тэма ўшчыльнення забудовы горада. Зноў пра яе ўспомніў Мікалай Ладуцька, калі каментыраваў сітуацыю з першым домам для мінскіх чаргавікоў у Смалявічах, які пачалі будаваць на ворнай зямлі. Старшыня Мінгарвыканкама сказаў, што гэта праблема вырашаецца, і з гэтым домам будзе ўсё нармальна. «Вось таму і гаворым пра ўшчыльненне, што вольнай

зямлі для будаўніцтва застаецца ўсё менш», — нагадаў ён.

«Малінаўка» адкрыецца ў маі 2014-га

Камітэт архітэктур і горадабудаўніцтва, па словах Мікалая Ладуцькі, сочыць за сітуацыяй у горадзе. «Гэта абавязкова, бо няправільна, калі пункт прыёму хімічэсткі пераўтвараюць у ігральны клуб. Не думаю, што гэта першачарговы аб'ект для горада. Калі хімічэстка была невыгаднай, то трэба высветліць, чаму. Пра людзей трэба думаць у пер-

НА ЖАЛЬ, ДЗЕНЬ НАРОДЗІНАЎ ТОЛЬКІ РАЗ НА ГОД...

шую чаргу». Выканкам імкнецца гэта рабіць і ўсімі спосабамі развівае горад: «Мы спадзяёмся, што неўзабаве атрымаецца ўвесці ў эксплуатацыю новае радзільнае аддзяленне на базе 5-й клінічнай бальніцы. Хоць нам вельмі цяжка, але мы адкроем на пачатку мая, да Дня Перамогі, станцыю метро «Малінаўка», — пералічвае мэр. — Зацягванне

тэрмінаў будаўніцтва звязана з кадровымі праблемамі. У прыватнасці, з недахопам маналітчыкаў. Для завяршэння будаўніцтва станцыі патрабуецца 200 спецыялістаў, пакуль удалося знайсці толькі 50». Дарэчы, трэцяя лінія метро ўжо будзе: «Проста пакуль што ідзе праца па адсяленні шэрагу дамоў і іх зносе. У другім паўгоддзі праца ўвойдзе ў больш актыўную стадыю. Гэта рэспубліканская праграма, бо метро адно на ўсю краіну. Мінск — гэта горад, у першую чаргу, грамадскага транспарту, як любы буйны горад». Акрамя таго, мінскі аквапарк таксама адкрыецца ў маі 2014-га. У студзені—лютым павінны адкрыцца

новыя гасцініцы. А ў суботу заселяць першыя два арэндныя дамы ў Парку высокіх тэхналогій.

Новы стадыён

«Стадыён «Дынама» будзе рэканструаваны належным чынам і захавае — як архітэктурная і спартыўная спадчына нашай краіны — асноўны свой выгляд. Там можна будзе праводзіць і лёгкаатлетчныя спаборніцтвы, і футбольныя матчы. Ён застаецца Нацыянальным стадыёнам. А футбольны стадыён будзе пабудаваны яшчэ адзін. Мы плануем стварыць яго на базе стадыёна «Трактар», — паведамаў Мікалай Ладуцька.

Выключна для падтрымання вытворцаў

Пра збор за выезд за мяжу, які збіраюцца ўвесці ў нашай краіне, старшыня Мінгарвыканкама сказаў: «Калі гэта будзе зроблена, то выключна для таго, каб падтрымаць нашых вытворцаў. У кожнай краіне гэта нармальнае з'ява, калі стымулююць спажыванне айчынных тавараў».

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ.

ДУХОЎНЫЯ ЛЕКІ

У Бялыніцкай раённай бальніцы адкрылася дамавая царква. Цяпер тут можна лячыць не толькі хваробы, але і знайсці падтрымку для душы.

Дамавую царкву асвяцілі ў гонар Лукі Крымскага, прываслаўнага архіепіскапа і прафесара медыцыны. Лука Война-Ясянецкі быў хірургам, але стаў святаром пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Ахвяра палітычных рэпрэсій, ён правёў у ссылцы шмат гадоў. У 2000 годзе быў рэабілітаваны, а яшчэ раней прылічаны царквой да ліку святых.

У раённай бальніцы цяпер лечацца больш за сотню чалавек. Галоўны ўрач бальніцы ў Бялынічах Віктар Пянькоўскі нагадаў, што духоўнае і цялеснае здароўе — гэта часткі адзінага цэлага. Каб вылечыцца — трэба верыць, кажуць медыкі.

Калі ў бальніцы адкрыецца радзільнае аддзяленне, то ў дамавой царкве можна будзе адцяляцца і таінства хрышчэння для немаўлят.

Ілона ІВАНОВА.

Работнікі Сакратарыята Палаты Прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь смуткуюць у сувязі з раптоўнай смерцю былога заагачына аддзела па забеспячэнні дзейнасці Пастаяннай камісіі Палаты Прадстаўнікоў па заканадаўстве і судова-прававых пытаннях Васілевіч Ніны Іванаўны і выказваюць глыбокае спачуванне яе родным і блізкім.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)